

YAHYA KEMAL BEYATLI'NIN SİYASAL PORTRESİNİN ANA ÇİZGİLERİ

Yunus Emre TANSÜ¹

Neslihan BOLAT BOZASLAN²

Öz

Yahya Kemal, 2 Aralık 1884'de Üsküp'te doğmuştur. Asıl adı Ahmet Agâh olan Yahya Kemal'in soyağacı, hem anne hem baba tarafından III. Murat devri Rumeli Sancak beylerinden Şehsüvar Paşaya dayanmaktadır. Kemal'in manevi dünyasının şekillenmesinde ve şairliğinin manevi bakiyesinin olgunlaşmasında medrese eğitimi alması olumlu katkıları da olmuştur. 'Mekteb-i Edeb'te dört yıl okuyarak mezun olduktan sonra da 1895'te Üsküp İdadisi'ne devam etmiştir. İdadi eğitimine paralel olarak bir yandan da İshak Bey Camii Medresesi'ne devam etmiş, Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, devletin çöküşten kurtulması için çeşitli fikri akımların geliştiği ve farklı kesimleri etkilediği görülmektedir. Yahya Kemal bu bağlamda Turancılık, İslamcılık, Osmanlıcılık, Batıcılık gibi fikir akımlarından etkilenmiştir. Bu fikri akımlar içinde Turancılık akımı çok kısa bir süre de olsa Yahya Kemal'i derinden etkilemiştir. Yahya Kemal'in milliyetçilik duyguları bilinçli bir biçimde, Paris'te uyanmaya başlamıştır. 19 yaşında Paris'e giden Yahya Kemal, oradaki Jön Türklerin Abdülhamit'e karşı oluşları, "milliyetçilik" düşüncesini geliştirmiştir. Aynı zamanda Yahya Kemal kısa bir süre Turancılık akımından etkilenmiştir. Yahya Kemal'in siyasi kişiliğinin yeşerdiği ve eserlerine yansıdığı dönem, diğer çağdaşları gibi, ulusçuluk akımlarının dünyada hız kazandığı yıllardır. Bu fikirlerden biri olan Osmanlıcılık, özellikle Fransızların suni temelleriyle "Yeni bir Millet" fikrinin zihinlerde uyanıp sönmeye geçirek, Balkan Savaşları'nın nihayetlenmesiyle beraber yerini Türkçülüğe bırakmıştır. Yahya Kemal, I. Dünya Savaşı yıllarında Mustafa Kemal'in Anafartalar'da kazandığı zaferle, Mustafa Kemal bir nevi farklı bir bağ oluşturmuştur. Yahya Kemal, Mütareke yıllarının en kötü zamanlarında milli mücadeleyi destekler tavrı söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Yahya Kemal Beyatlı, Jön Türk, Turancılık, Osmanlıcılık, Türkçülük.

¹ Yrd.Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
tansu@gantep.edu.tr

² Dr., Gaziantep Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, bolat@gantep.edu.tr.

THE MAIN LINES OF YAHYA KEMAL BEYATLI'S POLİTİCAL PORTRE

Abstract

Yahya Kemal was born on December 2, 1884 in Skopje. Both from mother and father side , the genealogy of Yahya Kemal whos real name is Ahmet Agah, goes back a long way to Şehsüvar Paşa who was one of Rumelia flag officers in the period of the III. Murat. Being educated in a madrassah contributed to embody his spirit and to develop his soul of poesy. After he studied 4 years in "Mekteb-i Edeb" and graduated , he continuoued to his educated in Üsküp High School. During his study in the high school, he started another education in İshak Bey Mosque Madrassah at the same time and took Arabic and Farsi lessons . On last legs of the late Ottoman Empire, it is seen that various ideological movements arised and influenced different zones. In this regard Yahya Kemal was influenced by pan-turanism , pan-islamism, pan-ottomanism and westernism ideological movements. In those movements, pan-turanism has affected Yahya Kemal deeply even it was for a short time. His ideology of nationalism consciously started being formed in Paris. Yahya Kemal went to Paris when he was 19 and his nationalism ideology was built up there, because the young turks were opposite to Abdulhamit. He also was affected by pan-turanism movement. The time that his political entity raised and the political entity was seen in his works, just like his coevals, was the time that nationalism accelerated. Ottomanism, one of these ideas, has gone through a process of waking up in the minds of the idea of a "New Nation", especially with the artificial values of the French, and leaving it to Turkism with the finalization of the Balkan Wars. With the victory of Mustafa Kemal in the Anafartalar during World War I, Mustafa Kemal created a kind of bond. Yahya Kemal, the attitude that supports the national struggle in the worst times of the Armistice years is in question.

Keywords: Yahya Kemal Beyatlı, Young Turk, Turanism, Ottomanism, Turkism.

Giriş

Yahya Kemal, 2 Aralık 1884'de Üsküp'te doğdu. Babası İbrahim Naci Bey eski Üsküp Belediye reislerindendi. Annesi Nakiye Hanım ise divan şairi Leskofçalı Gâlib'in yeğenidir. Yahya Kemal'in asıl adı Ahmed Agâh idi. Devrin geleneği icabı olarak babası aile mushafının baş sahifesine şairimizin doğduğunu "Mahdumum Ahmed Agâh'ın dünyaya geldiği tarihidir. Saferü'l-hayr 14/1302-20 Teşrinisani Salı günü saat on bir buçuktur." ibareleriyle kaydetmektedir (Başer, 1998: 51). Asıl adı Ahmet Agâh olan Yahya Kemal'in soy ağacı, hem anne hem baba tarafından III. Murat devri

Rumeli Sancak beylerinden Şehsüvar Paşaya dayanır. Zaten o, "Beyatlı" soyadını bu sebeple almıştır (ŞehrBey; süvar: Atlı) (Kocakaplan, 1998: 14).

Kemal'in manevi dünyasının şekillenmesinde ve ilerideki şairliğinin manevi bakiyesinin olgunlaşmasında medrese eğitimi almasının olumlu katkıları da olacaktır. 'Mekteb-i Edeb', burada dört yıl okuyarak mezun olduktan sonra da 1895'te Üsküp İdadisi'ne verilmiştir, Ahmed Agâh. İdadi eğitimine paralel olarak bir yandan da İshak Bey Camii Medresesi'ne devam etmiş, Arapça ve Farsça dersleri almıştır. Farsça hocası Rifâî Şeyhi Sâdeddin Efendi, Arapça hocası da Sadî Şeyhi Kadri efendi idi (Başer, 1998: 52).

Dini ve milli duygularının şekillenmesinde ve ilk Müslümanlıkla tanışma serüveninde annesinin ve o dönem Üsküp çevresinin etkisi çoktur: "İlk sofuluk zevkini annemden almıştım. Ramazan akşamlarında ölülerimizin ruhuna Yasin okumayı ondan öğrenmiştim. (...)ilk sofuluğum, on üç yaşında annemin ölümüyle başladı. Isa Bey Camii 'nde annemin ruhuna hemen her akşam Yasin okumaya başladım" (Kemal, 1999: 33).

Selanik idadisine gider, sonrasında İstanbul'a gelir. Galatasaray lisesinin sınavlarını kaçıır. Sonra Paris' gider. Düşüncelerinin şekillenmesinde Paris çok önemli bir yet tutar. Yahya Kemal bir süre bocalar. Yolunu seçemez. Sonunda Albert Sorel'in tesiri galip gelir, Yahya Kemal Jön Türklerden uzaklaşır. "Tarih ortasında Türklüğü arama'ya koyulur (Kocakaplan, 1998: 19). Bu görev çerçevesinde kendinde büyük bir değişim gözlenerek kendi olmak ve tarihte Türk izlerinin peşinde koşmak rotasını çizmiştir. Yahya Kemal, Albert Sorel'in, «*Dünyada daha keşfolunmamış iki meçhul var: Bunların biri coğrafyada kutup, diğeri de tarihte Türklük!* özdeyişinden etkilenerek gerçek inceleme alanının kendilik olduğunu, yerellik olgusu çerçevesinde Türk milliliğini incelemenin farkına varmıştır (Hisar, 1959: 40). Bu söz onun tarihte Türklüğün tesirlerini tanıma, tanıtmaya ve tanıştırma sürecini başlatmıştır. Paris'e bu değerlerden kaçmak için gitmişken, bu gelişmeler hayattaki ana gayesini bulmasına neden olmuştur. Batı hayranı olarak gittiği Paris'te dokuz yıl kalır. O Fransa'ya giderken batı hayranı, snob, hatta ateist iken; dönüşünde, akranlarının aksine ülkesinin maddî ve ruhî değerlerine son derece sahiplik şuuruyla gelmiştir (Başer, 1998: 53).

Çeşitli görevlerde bulunan Yahya Kemal tedavi için gittiği Paris'te 1958 yılında vefat eder. Rumelihisarı mezarlığına defnedilen Yahya Kemal'in mezar taşında kendi şiirinden alınan şu mısralar kazılıdır: "*Ölüm âsûde bahar ülkesidir bir rinde, Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter ve*

serin serviler altında kalan kabrinde, Her seher bir gül açar, her gece bir bülbül öter”
(Kocakaplan, 1998: 26).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Yahya Kemal Beyatlı'nın Siyasi Kişiliğinde Belirleyici Unsurlar

Yahya Kemal Beyatlı çağdaşı olan birçok edebiyatçı gibi yaşadığı çağın düşünce akımları ve siyasi gelişmelerinden etkilenmiştir. Yahya Kemal'in düşünceleri ve kendisini etkileyen unsurlar, onun siyasi kişiliğini de etkilemiştir. Bu amaçla Yahya Kemal'in siyasi duruş ve kişiliğinin ana noktalarını incelemekte fayda bulunmaktadır.

1.1. Yahya Kemal ve Milliyetçilik Anlayışı

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, devletin çöküşten kurtulması için çeşitli fikri akımların geliştiği ve farklı kesimleri etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda Turancılık, İslamcılık, Osmanlıcılık, Batıcılık gibi fikir akımları gelişti. Bu fikri akımlar içinde Turancılık akımı çok kısa bir süre de olsa Yahya Kemal'i de etkilemiştir. Yahya Kemal'in milliyetçilik duyguları bilinçli bir biçimde, Paris'te uyanmaya başlamıştır. 19 yaşında Paris'e giden Yahya Kemal'e, oradaki Jön Türklerin Abdülhamit'e karşı oluşları, “milliyetçilik” gibi gelmiştir. Fransa'da kaldığı yıllarda, ulusçuluk akımlarını takip etme şansı yakalayan Yahya Kemal, Osmanlı içindeki, Sırp, Bulgar ve Yunan ayaklanmalarından gerekli dersleri çıkararak, Türk Milliyetçiliği anlayışına yönelmiştir (Uysal, 2004: 152-153).

Yahya Kemal'in Fransa deneyiminde milliyetçiliğin gerçek anlamıyla tanışmasından sonra kendisini bilinçli bir milliyetçi olarak tanımlamıştır. Ancak bu tanımlamadan önce Yahya Kemal'in kısa bir süre Turancılık akımından etkilendiği ve eserlerinde bu konuya değindiği bugün birçok araştırmacının hemen ortak fikridir (Uysal, 2004: 154). Ayrıca Yahya Kemal'in siyasi kişiliğinin yeşerdiği ve eserlerine yansıdığı dönem, diğer çağdaşları gibi, ulusçuluk akımlarının dünyada hız kazandığı yıllardır. Bu fikirlerden biri olan Osmanlıcılık, özellikle Fransızların suni itelemeleriyle “Yeni bir Millet” fikrinin zihinlerde uyanıp sönmesi gibi bir süreç geçirerek, Balkan Savaşları'nın nihayetlenmesiyle beraber yerini Türkçülüğe bırakmıştır. Aynı dönemde yükselen Milliyetçilik akımları, döneminin Panslavizm politikalarına karşı direniş ruhu, gayri Türk unsurlarının isyanları, Türkçülük fikrini ortaya çıkartmıştır.

Yahya Kemal İttihat ve Terakkinin düşünce kurucularından olan Ziya Gökalp' in ismini 1908 de Meşrutiyet ilan edildiği sırada Doktor Ali Agah'dan duymuştur. O sırada hiçbir yazı ve şiirini okumamıştır. İstanbul'a döndüğü zaman garip bir tesadüf olarak addederek daha dostlarını görmeden Babiâli Caddesi'nde Paris'ten arkadaşı Nazım Bey'e rastlar. Yanında Ziya Gökalp vardır. Nazım Bey Beyatlı'yı Paris'ten gelmiş eski bir Türkçü olarak tanır. Beyatlı bu durumdan muzdariptir. Zira o artık Doktor Nazım Bey'in Abdülhamit devrinde Paris'teki muhitinde tanıdığı eski aşırı Türkçü değildir. Turan rüyasından uyanmış, ırk birliği şiddetli arzularından uslanmış, o zamanki siyasi hudutları içinde bir Türklüğe razı olmuştur. O artık Osmanlı Türklüğü'nü arzu etmektedir. Gökalp, Beyatlı'nın bu düşüncelerini sığ ve tatsız görür ama samimi bir tavırla Beyatlı'ya sık sık görüşmek istediğini ifade eder. Bu tanışmalarından sonra aralarındaki fikir ayrılığından senelerce görüşmezler. Daha sonraki yıllarda, Yahya Kemal İstanbul'a döndükten sonra Ziya Gökalp ile tanışmalarını çok müspet bir şekilde anlatmayacaktır. Ziya Gökalp'in müellifliğini yaptığı Turancılık akımı Yahya Kemal için tarih dışı bir temele dayalıdır. Türk Milli Kimliği'nin ırk ekseninde tanımlanmasına ve tarih dışı bir vatan kavrayışına sahip olduğu tarihsel bilgi birikimiyle gerçekçi bakmayacaktır (Yetiş, 1998: 106).

Yakup Kadri ile birlikte New Yunanilik fikri üzerine geçirdiği kısa bir mesaiden sonra, bu tarz yaklaşımlara karşı varılan yoğun tepkiselliği fark etmiş; kısa bir zaman içinde Osmanlı kimliğinin öne çıkacağı Türk Ocağı çevresi ile yakınlaşmıştır. Bu yakınlaşma ile birlikte Yahya Kemal ve Ziya Gökalp'in belirli fikirler çerçevesinde, başlangıçta bir araya geldiği de görülmektedir. Ama daha önce de dile getirdiğimiz gibi tekrar vurgulamak gerekirse, Beyatlı, Ziya Gökalp'in fikirleriyle yer yer çatışan fikirlere sahiptir ve Ziya Gökalp'in penceresinden baktığı kesinlikle söylenemeyecek bir düşünce adamıdır.

Kazım Yetiş konuyla ilgili olarak şunları söyler:

“Yahya Kemal Gökalp gibi İslam öncesi değil, bilakis daha yakın dönem olan Anadolu Türklüğü üzerinde durmaktadır. Aslında Yahya Kemal'de Türkçüdür. Fakat tarihe yönelişleri farklıdır. Ziya Gökalp, Yahya Kemal'in önem verdiği Osmanlı devrini Türklük' ten sapma olarak kabul etmektedir” (Yetiş, 1998: 106). Sermet Sami Uysal ise Yahya Kemal'in bu ayrı duruşunu vurgular bir biçimde şu cümleleri zikreder. “Yahya Kemal Milliyetçiliği günümüzde daha da öne çıkan çağdaş milliyetçilik anlayışına öncülük

edecek kadar sağlam temeller üzerinde kurulmuştur” (Uysal, 2004: 154). Yahya Kemal’in Türklük anlayışı bizatihi kendisi tarafından söylenmiş şu sözlerle bizim için daha da netlik kazanacaktır:

“Millet başka Milliyet başkadır, birçok insan vardır ki Türk Milleti’nden değildir. Fakat milliyeti Türk’tür” (Ünver, 1980: 86). Beyatlı’nın Turancılık, milliyetçilik bağlamındaki duruşunu bize en açık bir şekilde ortaya koyan sözleri ise şunlar olmuştur:

“Türk ırkının zaman ve mekân içindeki şemâli karsısında gözleri kamaştı. Zaten o sıralarda hava da böyle bir şey vardı. Fakat benim Turancılığım uzun sürmedi, baktım bunun bir sonu, bir neticesi olmayacak. Milliyetçiliği tahdit etmek lazım. Zaten o zamanlar Turan’a gayrimüslim Turanî kavimleri de idhal ediyorlardı. Zaten Turancılık kendi ifratları yüzünden yıkılmıştır. Mehmet Emin Bey’in Macarlarla Finleri terennüm etmesi yüzünden birçokları Turancılıktan yüz çevirmişlerdir. Evet, milleti tehdit etmek ve tayin etmek lazımdı”(Ayda, 1979: 44).

Yukarıdaki değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere Yahya Kemal’in milliyetçilik düşüncesinin gelişimi ve siyasi portresinin bir parçası olmasında iki unsur ön plandadır. Bunlardan ilki, Kemal’in Paris yıllarındaki deneyim ve gözlemleri, diğeri ise Osmanlı’nın son dönemlerinde, ortaya çıkan ve ülkede taraftar bulan Turancılık akımıdır. Yahya Kemal’i Turancılar sınıflandırması içinde yerleştirememekte olsak ta kısa bir süre bu akımdan etkilenmiştir. Ancak siyasi ve edebi yaşamının sonraki yıllarında bilinçli bir milliyetçilik anlayışını benimsemiştir. Bu bağlamda Yahya Kemal’in siyasi analizindeki ana etmenlerden biri milliyetçiliktir. Yahya Kemal’in bu kimliği Cumhuriyet döneminde de etkili olmuş ve Mustafa Kemal ile olan ilişkilerinde de hissedilmiştir (Uysal, 2004: 155).

1.2. Yahya Kemal’in Siyasal Kimliğinde Mustafa Kemal’in Yeri

Şimdiye kadar Mustafa Kemal ve Yahya Kemal ilişkileri, kopuk hatta yanlışlarla dolu değerlendirmeler ekseninde incelenmiştir. Asıl olarak Yahya Kemal’in Mustafa Kemal ile olan bağı, Anafartalar’da alınan zaferle başlatılabilir. Bilindiği üzere Yahya Kemal’in belirgin özelliklerinden biri İstanbul aşığı bir kalem olmasıdır. O nedenle ki I. Dünya Savaşı sonrası İstanbul’un Ruslara verileceğinden endişe eden Yahya Kemal ile Anafartalar’da kazandığı zaferle, Mustafa Kemal bir nevi farklı bir bağ oluşmuştur. Mütareke yıllarının en kötü zamanlarında Yahya Kemal’in milli

mücadeleyi destekler tavrı söz konusudur. Yahya Kemal daha sonraları yazdığı “Mustafa Kemal Paşa” başlıklı makalesinde, bu kutsal direniş’in Mustafa Kemal Paşa çevresinde sıkı sıkıya kenetlenen milletçe ve Gazi’nin imanlı silah arkadaşlarınca nasıl adım adım zafere götürüldüğünü o her zamanki renkli anlatımıyla dile getirmektedir. Önce makalesinin başlığının altına, “Yunanlılar, bu ismi ve bu adamı, Kartaca Kadim Caton’u nasıl müebbeden hatırladıysa öyle hatırlayacaklardır” cümlesini koyduktan sonra sözlerini şöyle sürdürür, “bir milletin başına gelebilecek ne kadar felaket varsa hepsiyle haşır neşir olduğumuz bu senelerde önümüze düşüp bizi tekrar hayata çıkaran Mustafa Kemal Paşa’nın simasını ileride tahattur edecek her Türk Abdülhak Hamid’in bu mısralarındaki çerçeve içinde görecek” (Uysal, 2004: 65).

Yahya Kemal ile Mustafa Kemal’in “ilk karşılaşması” (Beyatlı’nın yazılarına ve ayrıca sohbetlerine göre), 1922 yılının Eylülünde, Bursa’da olmuştur. 8 Temmuz 1920’de, Yunanlılarca işgal edilen Bursa, düşmandan geri alınınca gazeteler, Gazinin Bursa’ya gideceğini yazar. Milli mücadeleyi var gücüyle desteklemiş olan ve Mustafa Kemal’ e sonsuz bir hayranlık duyan Darülfünun Müderrisi Yahya Kemal’de, öğrencileri ile Gazi’yi ziyaret etmek ister. Bu haber gazetelere yansınca da veliaht Abdülmecit Efendi, Yahya Kemal’i Bağlar Başındaki köşküne davet ederek; Gaziden iki yıl önce bir mektup aldığı; kendisini “milli direniş”e davet ettiğini fakat her şeyi Vahdettin ve İngilizler tarafından kontrol edildiğinden karşılık yazamadığını belirttikten sonra bu durumu Gazi Hazretlerine iletmesini ve kendisine kırgın olup olmadığını öğrenmesini Yahya Kemal’den ister. Daha sonra da söz son siyasi ve askeri olaylardan açılınca; Yahya Kemal durumu hanedanın lehine görmediğini, 600 yıldan beri ilk kez Türk Orduları’nın “padişahım sen çok yaşa” diye bağırmanın savaş kazandıklarını ve son zaferin de padişahın adı anılmadan kazanıldığını ifade eder. Yahya Kemal’in hanedana bu karşı çıkışı ve tüm risklere rağmen Gazi’yi görmeye gitmesi bir tür destekten ziyade milli mücadelenin önde gelen fikir ve eylem adamlarında biri olduğunun göstergesidir. Gazi ile Yahya Kemal’in aralarındaki diyalog ve samimiyete rağmen, Cumhuriyet sonrası dönemde bazı fikir ayrılıklarına düştükleri görülmüştür. Yahya Kemal’in muhafazakâr kimliği Atatürk devrimleri ile bazı noktalarda fikir ayrılığı yaşamıştır (Uysal, 2004: 65).

2. Türk Modernleşmesinde Yahya Kemal’in Yeri

2.1. Türk Modernleşmesi ve Muhafazakârlık

Muhafazakârlık en genel anlamı ile Türk modernleşmesi içinde geleneksel olanın savunucusu ve/veya gelenek içinde hayatı anlamlandıran bir ruh hali olarak tanımlanabilir. Muhafazakârlık terimleri ile Osmanlı döneminde din ve devlet yapılarınca tanımlanan statükoyu korumayı amaç edinmiş dinci ve batıcılık karşıtı hareketlere işaret etmektedir (İrem, 1997: 53). Bu bağlamda dinci-tepkicilik ayrı bir gelenek olarak çağdaşlaşma hareketlerinin derinleşmesi ile birlikte kurulmuştur. Türk modernleşmesinin temel eksenini oluşturacak olan muhafazakârlık ve reformizm arasındaki gerilimli ilişki, 1718 Pasarofça antlaşması ertesinde yoğunlaşmaya başlamıştır. İlk olarak muhafazakâr tepkicilik, eski savaş tekniklerine dayalı Osmanlı askeri sistemini Batılı teknikler kullanarak iyileştirme zorunluluğunun hissedilmesi ile ortaya çıkan yenilik taleplerinin yarattığı direnç içinde gelişmiştir (İrem, 1997: 53).

Osmanlı İmparatorluğu'nda "gelenekselcilik" olarak adlandırılabilir bir tür muhafazakârlığın doğuşunu kolaylaştıracak nesnel etmenlerin varlığından söz edilebilirdi. Bir kere Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel sürece karşı dirençli bir idari ve siyasi mekanizması vardı ve bu mekanizma uzun süre "şeyleri oldukları gibi" muhafaza etme başarısını göstermişti. Buna rağmen, bu başarıdaki muhafaza güdüsü, bir süre sonra ortadan kalkacaktı (Çiğdem, 1997: 13).

Batılılaşma ve/veya modernizasyon, hem Osmanlı elitinin idari istikameti olarak hem de dışsal şartların zorlamasıyla, Osmanlı toplumunun ve kurumlarının zemini ve bu zeminin dayandığı ideolojik bütünü parçalamış, yerleşik toplumsal ve siyasal öznelerin konumlarını ve güçlerini tartışmalı kılmıştı. Burada, batı'daki örneklerinde de ortaya çıktığı üzere, dinselliğin kırılması olarak, Aydınlanma, ticari kapitalizmin etkisi, geleneksel devlet kavrayışının sönümlenişi gibi olguların farklı biçimlerde görünür hale geldiğini görüyoruz. Buna karşılık, Osmanlı modernleşmesi ne toplum ne de entelijansiya katında sürecin, gerilemesine yol açacak ölçüde ciddi bir muhalefetle yüz yüze gelmiş sayılmaz (Çiğdem, 1997: 17).

Osmanlı modernleşmesinin karşıt tarafları, aynı şeyi farklı adlar altında talep etmişlerdir ve Osmanlı nizamının korunması ve sürdürülmesi her zaman asli amaç olarak varlığını korumuştur. Kısaca, Osmanlı'nın patrimonyal modernizasyonu, muhafazakâr kalkışmayı, bastan meşruiyet sınırlarının ötesine itmiştir. Patrimonyal modernizasyona yönelik muhafazakâr tepkinin meşruiyeti sorunu Cumhuriyet devrinde de ortaya çıkacaktır ve Cumhuriyet'in bu sorunla ilgilenme biçimi, Osmanlıya büyük

oranda bir benzerlik taşımaktadır (Çiğdem, 1997: 17). Ahmet Helvacıya göre, Türkiye’de muhafazakâr kavramı bazen bilerek bazen de bilmeyerek Batılı ülkelerden farklı bir şekilde anlaşılmış/kullanılmıştır. Bazen bu kavram Batı’nın tersine gericilik ya da dincilik şeklinde birbirlerinden farklı anlamlar taşıyan olguların iç içe geçmesi gibi kavram kargaşasına neden olmuştur (Helvacı,1999: 22).

Ancak Türk muhafazakârlığını Osmanlı’ya ilişkin kökenlerine rağmen, esas olarak Cumhuriyet döneminde, Türk modernleşmesi olgusuyla şekillenmiştir. Modern Türkiye, 20. yüzyılın başlarında bir milli kurtuluş süreciyle tezahür etti.1920’li yıllarda şekillenmeye başlayan Kemalist süreç bunun bir ifadesidir. Kurtuluş savaşı, sırasındaki hissiyat dünyası hayli karışıktır. Ama belirgin bir kurum varsa, hareketin başlangıçta, toplumdaki yerleşik kültürel kodlarla uyumlu bir varoluş mücadelesi izlenimi yaratmış olmasıdır. Kemalist süreç, içerdiği milliyetçi, antiemperyalist temalar itibariyle, Türklerin Batı karşısındaki kültürel mazlumiyetini ifade ediyordu. Bu niteliğiyle, Osmanlı’da 2. Meşrutiyet sonrası teşekkül etmiş olan, Türkçülük ve İslamcılık gibi Batı karşıtı akımların mensuplarını cezp etmekteydi (Öğün, 2003: 539).

Kurtuluş Savaşı sonrasında, Kemalizm kendisine destek sağlayan hissiyatlarla arasında bir çelişki oluşturacak ya da doğuracak olan politik yüzünü göstermeye başlamıştır. Kemalist Cumhuriyet projesi devlete sadık ve bu sadakatini yerleşik kültürel bağlardan değil; Cumhuriyet ve onun ulusal değerlerinden alan bir politik toplum inşa etmeye kararlıydı. Söz konusu doğrultusu, Kemalizm’in bağrından çıktığı kültürel varoluş temelli süreçlere mesafe kazanması anlamına gelmektedir (Öğün, 2003: 539). Bu, aynı zamanda ve daha önemli olarak Kemalizm’in diyalektiğine işaret eden bir gelişmedir. Bu diyalektik, kültürel alanda politik olan arasındaki gerilimin ekseninde Kemalizm’in muhtelif sekilerde okunabilmesine, dolayısıyla da kültürel yeniden üretimine işaret edebileceğini iddia edebilmektedir. Türk muhafazakârlığının tarihsel-kültürel koordinatları da bu diyalektiğin eksenlerinde konumlanmaktadır (Öğün, 2003: 539).

Osmanlı döneminde gerçekleşen reformlar da ifadesini bulan “ıslahat” fikrinin Cumhuriyet döneminde “inkılâp” fikrine dönüşmesiyle, toplumun gelenekçi hayat tarzını, fikirlerini ve müesseselerini bastan sona değiştirme amacı güden bir devlet teorisinden doğan inkılâplar, önceki dönemde kültürel ve siyasi nitelikte olan bu değişimi, zorunlu olarak iktisadi ve sosyal alanlara da yaymıştır. Önceki dönemin reform ve ıslahat

çabalarının, Cumhuriyet döneminde “devrim”e ve devlet eliyle toplumun dönüştürülmesini öngören bir politikaya dönüşmesi, basta din olmak üzere, “geri kalmamıza neden olan” kurumların hedef alınarak onların bireysel, sosyal ve siyasi alanlardaki etkisinin ortadan kaldırılmaya çalışılması ise, siyasi ve sosyal anlamda bir kopuşu ifade ediyordu. Bu süreçte yapılanlar herhangi bir analiz ve Amerikan muhafazakârının dehşete düşeceği bir nitelik taşıyordu (Özipek, 2003: 81).

Yeni bir düzen yaratmak için, eskiyi bütünüyle reddetmeyi öngören ve kendisine bir “medeniyet değiştirme” misyonu yükleyen Cumhuriyet dönemi reformlarının bunu başarabilmek ve “inkılâbı yerleştirmek” için eskiyi temsil eden her şeyi tasfiye etmeye ilişkin çabası da klasik bir muhafazakârın kesinlikle kabul edemeyeceği bir eylemi ifade etmektedir (Özipek, 2003: 81).

Muhafazakârlığın Türk siyasal düşünce hayatı içinde felsefi-siyasal bir dil olarak berraklaştığı en kritik dönem, radikal modernize tasavvurunun politik uygulamalara dönüştüğü erken Cumhuriyet dönemidir. Geçmişin yıkılarak geleceğin yapılanması ve devletin topyekûn bir modernleşme hareketinin örgütleyicisi olarak tanındığı modernlik düşüncesinin en belirgin uygulamalarına tanık olunan bu dönem, deyim yerindeyse Türk gelenekçi muhafazakârlığının da inşa yıllarıdır. Ulusçu, Cumhuriyetçi, Laik ve siyasal meşruiyetini halktan alan bir siyasal rejimin kurulması, sanayileşme, kentleşme ve kapitalist ekonominin gelişmesine paralel olarak ilerleyen modernlik fikri, Cumhuriyetin yeni muhafazakâr üslubunun içine doğduğu siyasal ve felsefi ortama can ve şekil vermiştir (İrem, 1997: 53).

1930’lu ve 1940’lı yıllar boyunca bilinçli (şuurlu) muhafazakârlık, siyasal düşün hayatımızı sekilendiren Kemalist modernize ideali ile iç içe geçek olgunlaşmıştır. Cumhuriyetin ilk kuşak aydınları arasında gözlenen gelenekçi, muhafazakâr, şahsiyetçi, ahlakçı ve kültürü, eğilimleri, felsefi-siyasal bir dile dönüştüründe yine Kemalist Devrim’in kendisidir. Kemalist modernizm anlayışı içine doğan muhafazakâr ve gelenekçi bir fikir çevresine ortak bir felsefi-siyasal dil sağlayan bilinçli muhafazakârlık, sonuçta Kemalist idealleri içselleştirip farklılaştırarak, baskın Kemalist modernizm anlayışına alternatif bir modernizm anlayışının da ilk terimlerini geliştirip olgunlaştırmıştır (İrem, 1997: 53). Bu özel felsefi-siyasal dilin çözümlenmesi, hem Kemalist modernizm konusunda çatışan anlayışlarımızı zenginleştirecek hem de modernleşmenin ileri aşamasında bizzat bu süreci

yönlendirmeye başlayacak olan siyasal seçkin reformizminin felsefi ve siyasal tahayyülünün sınırlarını açıklığa kavuşturacaktır (İrem, 1997: 53).

2.2. Yahya Kemal'in Türk Modernleşmesine Bakışı

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanını takiben hedefleri daha da belirginleşmeye başlayan Türk inkılabı, ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda takip ettiği çağdaşlaşma siyasetinin gereği olarak, Batı modernliğinin temel siyasal ve ekonomik yapıları olan parlamenter rejimin yerleştirilmesi, modern/milli ekonominin kurulması ve kültür alanında da sekülerleşme hareketini yaygınlaştıracak köklü bir reform siyaseti içinde gelişmiştir (İrem, 1997: 105).

Kemalist modernleşme siyaseti Osmanlı geçmişinden miras alınan emperyal devlet yapıların hukuki-idari yapılarına dönüştürerek millileştirmeyi amaçlamaktadır. Modernliğin siyasal ve kültürel alanlarda iki temel aktörü olan ulus-devlet ve yurttaşın içinde nefes alacağı yeni siyasal, ekonomik ve kültürel alanların yaratılması hedefi Kemalist reformların radikal sınırlarını şekillendirmiştir (İrem, 1997: 105).

Gerçekten de ulus devlet ve yurttaşın uçsuz bucaksız bir gelenek denizi olarak görülen eski topluluk örgütlenmesi içinde nefes alacakları ve ete kemiğe bürünecekleri yeni siyasal, kültürel ve ekonomik adacıkların yaratılması, modernlik projesinin yerleştirilmesi açısından can alıcı bir öneme sahiptir. Devletin milli-devlet, toplumunda millet olarak yeniden örgütlenmesi, Kemalist inkılâpçı siyasetin soyut hukuki reformizminin hedeflediği siyasal mühendislik girişiminin ve takiben uygulamaya koyduğu kültür projesinin nihai hedefidir. Cumhuriyetçi siyasal mühendislik projesinin gerektirdiği gibi ulus olarak örgütlenmeye çalışılan modern toplum idealinin sahibi olarak ortaya çıkan aydın-bürokrasi koalisyonunun yürüttüğü inkılâpçı siyasetin meşruiyetini sağlayan sekiler siyaset teorisi (İrem, 1997: 105).

Kemalizm sadece siyasal, ekonomik ve kültürel alanda köklü değişiklikler getirmemiş, yeni olanın korunmasını sağlayacak yeni bir siyaset tarzına da can vermiştir. Devletin milli devlet olarak örgütlenmesine paralel olarak milletin siyasal bir varlık olarak yeniden tanımlanması, toplumun tepede tanımlanan şartlara uygun bir değişim modelinin öngördüğü tarzda yeniden bütünleştirilmesini zorunlu kılmıştır. Millet ve

devleti bağlantılandıran milliyetçi-kültürcü siyasal pratikler ve söylemler, Cumhuriyetçi siyasetin Osmanlılık ve İslamcılık gibi Osmanlı sorunları çerçevesinde gelişmiş olan eski ideolojilerden farklı yeni bir siyasal düzlemde gelişen muhafazacı hedeflerini daha görünür bir hale sokmuştur (İrem, 1997: 105). Kemalizm veya yeni reformlar, siyasal yapıyı da etkilemiştir. Cumhuriyet, kendisini tanımlayan Altı ok'tan birinin "inkılâpçılık" olmasını uygun görmüştür. (bunu yapan, CHP idi; ama sonra Ok'ları Anayasa'ya da koymakla Cumhuriyetin kendisiyle özdeşleştirmiş oldu) dolayısıyla, Cumhuriyetin "Muhafazakâr" olduğunu söylemek kolay değildir (Belge, 2003: 98).

Nitekim Osmanlı batılılaşması ile kıyaslandığında, Cumhuriyet'te yapılanlar hem çok daha yaygın, hem de daha radikaldir. "Alfabe değişikliği" gibi Osmanlı çağında yalnızca tartışılmış bazı değişimler, Cumhuriyette somut program haline getirilerek gerçekleştirilmiştir (Belge, 2003: 98). Cumhuriyet yenilikçiliğinin Osmanlı'dan belki en belirgin farkı, yalnız "yeni " yet kurmaya çalışmakla yetinmesi "eski " ve " ise yaramaz " olarak değerlendirdiklerini de ortadan kaldırmayı programın önemli bir parçası haline getirmesidir. Cumhuriyet yenilikçiliğinin "radikalizmi " daha çok burada göze çarpmaktadır. Bu yaklaşımın sonucunda, bir tür muhafazakârlık, toplumda fiili yasak olmuştur ki, dünyada bunun benzeri yalnız komünizmi kurmaya kararlı toplumlarda görülmüştür. Resmen yasaklamak elbette mümkün olmazdı; ama resmi ve yarı resmi yasaklar birikimi, muhafazakârlığı enikonu yasak hale getirmiştir. Bunun sonuçları ise günümüze kadar uzanmaktadır (Belge, 2003: 98).

Osmanlı – Türk düşüncesinde, bazı tarihi nedenlerle derinlemesine yer ettiği daha öncede belirtilen muhafazakârlık, aslında Cumhuriyet döneminde de hükmünü icra etmekten geri kalmıştır. Cumhuriyetin "laiklik" üstüne vurgusu, kısmen kararlı bir biçimde benimsenen milliyetçiliğin bir gereğiydi. İslami ideoloji, bir bağlılık olarak toplumu millet ve Türklük dışında değerlere bağlıyordu. Radikal batılılaşmacı anlayış da, kendi istediği hedeflere varmakta, en büyük ayak bağına dini muhafazakârlık olduğu kanısındaydı. Ama bunların ötesinde, yeni rejimin ve rejimi temsil edenlerin, 600 yıllık bir teokratik imparatorluğun yerine geçmiş olmakla içine girdikleri bir meşruiyet sorunları vardı ki, bu da hilafetin lağvı dolayısıyla İslam konusuyla iç içeydi (Belge, 2003: 99).

Cumhuriyet'in "laikliği" Batı'daki gibi dinle devletin ayrılması değil, dinin devlet denetimine alınması anlamına gelir. Böylece, dini

merkeze olan bir muhafazakârlık, “Cumhuriyet’e karşı”, düşman bir ideoloji olarak görüldü ve siyaset alanında bir platform kurulmasına izin verilmedi. Buna karşılık, “muhalif” bir renk taşıyan her siyasi hareket, yanında muhafazakâr kesimlerin desteğini buldu. Serbest fırka deneyimi bunun erken örneklerinden biridir (Belge, 2003: 99).

Yukarıda değerlendirilen bilgiler ışığında Cumhuriyet sonrasında Kemalizm ile yeniden biçimlendirilen Türk modernleşmesi farklı görüş ve düşünceleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi modernleşme ve Kemalist devrimlere karşı muhafazakâr duruştur. Muhafazakâr cephe içinde ise, Yahya Kemal Beyatlı, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi isimler bulunmaktadır. Ancak bu noktada belirtilmesi gerekir ki Yahya Kemal Beyatlı örneğinde de görüleceği üzere, bu düşünürler Cumhuriyet ideolojisi ya da rejimi ile temelde bir sorunu olmayan ancak, modernleşmeyi Türk gelenek ve dini sembolleri ile de anımsayan şahsiyetlerdir. Gerek o dönemde gerekse daha sonraları Yahya Kemal’i, Atatürk “devrim”lerine toptan karşıymış gibi gösterme çabasında olanlar hep bulunmuştur. Oysa Yahya Kemal, bu devrimlerden birkaçını daha o devrimler yaşanmadan benimsemiştir. Tıpkı şapka kılık-kıyafet devriminde olduğu gibi (Uysal, 2004: 87). Buna karşılık Yahya Kemal, kimi devrimleri; ya zamanından “erken” yapıldığı ya ön hazırlık” yapılmadan, aceleye getirilerek uygulamaya geçildiği ya da tekkelerde olduğu gibi içlerinde ıslah edilebilecekler bulunurken toptan kapatıldığı için bazı eleştirilerde bulunur. Ve böylece de Mustafa Kemal ile fikir ayrılığına düşer. Yahya Kemal Hilafetin kaldırılması, Seriyeye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması ve Tevhidi Tedrisat Kanunundaki devrimlerde milletvekili sıfatı ile imzası bulunurken, Tekke ve zaviyelerin kaldırılması konusunda bu kurumların ıslah edilmesi gerekçesiyle muhalif tarafta yer almıştır. Yine Mustafa Kemal’in, 1925’li yıllarda Yahya Kemal’in “bizim öz müziğimiz” şeklinde tanımladığı “Alaturka”yı yasaklaması sairin eleştirdiği tutumlardan biri olmuştur (Uysal, 2004: 90).

3. Yahya Kemal Beyatlı’nın Siyasal Düşüncelerinin Tahlili

3.1. Siyaset Düşünürü Olarak Yahya Kemal

Yahya Kemal Beyatlı’nın ilk gençlik yıllarından itibaren siyasal düşünceleri, yasadığı dönemin koşullarına paralel olarak sürekli bir gelişim değişim seyri izlemiştir. Tarihsel sürecin ve içinde yasadığı çevrelerin tesiriyle belirli bir süreç sonunda olgunlaştırdığı siyasal fikirleri, belirli bir

ideolojiyle düşünürü özdeşirmeyi engelleyen yazıları, şiirleri bir fikri akımın temsilciliği biçiminde nitelendirilemez. Yahya Kemal Beyatlı belirli bir fikri sabiteye sahip olmaktan ziyade, yaşadığı toplumun içine girdiği bunalım döneminin bütün özelliklerini, sıkıntılarını ve sancılarını edebiyatçı kimliği ile yansıtmış bir sair-düşünür olarak karsımıza çıkmaktadır. Bütün yaşamını, sürekli düşünme, araştırma ve sorgulama süreci içinde geçirmiş olan Yahya Kemal, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına tanıklık etmiş diğer bütün Türk aydınları gibi siyasal sorunlara yönelik önemli bir fikri mesai harcamıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde doğrudan siyasal yaşam içine katılmayan Yahya Kemal, aslen siyasete çok sıcak bakmamış; ancak imparatorluğun parçalanma sürecine girmesi, büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan isyanlar ve savaşlarla çalkalanan ülkenin içine düştüğü buhran karsısında kalemiyle bir fikrîsel üretim sürecine dâhil olarak, siyasal konularda bugün Türkiye'de hatırı sayılır bir muhafazakar, milliyetçi fikri birikime büyük katkılar yapmıştır. Yahya Kemal Beyatlı, Osmanlı toplumunun içine girdiği derin bunalım yıllarında, dönemin bütün olumsuzluklarını yoğun biçimde hissetmiş; imparatorluğun hazin yıkılışına çözüm arayışları olarak gündeme gelen fikir akımlarını yakından izlemiş; zaman yazdığı yazılarla desteklemiş; asıl olarak da kişisel bir duruş geliştirerek, yaşadığı coğrafyada millet arayışına girmiş, eskinin yıkılış karsısında yeni bir köken, kimlik arayışının sonucunda Türk Milletini, Türklüğü ve Anadolu'yu esas alan bir milliyetçilik fikrine ulaşmıştır. Paris dönemi tecrübeleri Beyatlı'ya Avrupa ve Osmanlı düşünce iklimleri arasındaki farklılıkları kavrama becerisi kazandırmıştır. Yazar bu avantajla dönemine nesnel bir bakış açısıyla yaklaşmış, tarihsel gerçekler çerçevesinde somut fikirler geliştirmiştir.

Yahya Kemal Beyatlı'nın siyasi portresi resmedilirken, siyasette aktif rol almayan, yaşadığı dönemin sorunlarına siyaset üstü bakabilen, toplumun kültürel sosyal krize girdiği siyasal çöküş yıllarında devletine sahip çıkma arayışına giren, sahsına münhasır tahdidi bir millet kavrayışı geliştiren çizgilere rastlarız. Yahya Kemal Beyatlı yaşadığı dönem boyunca siyasal açıdan, belirli bir konum belirlemekten ziyade, Türk Milleti'nin varoluş kaynaklarına yönelmiş; "Türklük Davası" olarak adlandırdığı Türk milletinin var kalma mücadelesine, edebiyatçı bir Türk aydını olarak katılmıştır. Siyasal yazıları, belirli bir siyasal ideolojinin doktrininden ziyade, millet ve vatan meseleleri ışığında yazılmıştır. Dönemin bütün aydınları tarafından Osmanlı'nın içine girdiği bunalım dönemine yönelik

geliştirilen farklı bakış açıları içinde, Yahya Kemal politik siyasal bir kimlik olarak karsımıza çıkmaz (Uysal, 2004: 91).

Sonuç

Yahya Kemal Beyatlı, Türk Edebiyatı'nın en önemli şairlerinden biri olarak, Türkiye'de muhafazakâr, milliyetçi sağ siyasal akımlara pek çok açıdan büyük bir tesir yapmıştır. Çocukluk yıllarından itibaren şuurlu bir düşünce çabasını ölümüne dek sürdürmüştür. Türk Edebiyatı'nda büyük ağırlığa sahip toplumsal ve siyasal açıdan içinde yaşadığı ülkenin, toprakların sorunlarını edebiyatçı yönüyle ele alarak toplumcu milliyetçi bir vatan şairi olarak milli edebiyatımızın kuruluşunda büyük katkılar yapmıştır. Beyatlı, daha çok edebiyatçı kimliği ile tanınmış olmasına rağmen toplumsal, siyasal meselelere uzak kalmamıştır.

Osmanlı'nın son döneminde siyasal ve sosyal sorunlara bir çözüm arayışı olarak gelişen İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi ideolojilerin fikrinsel mücadelelerinin yaşandığı bir ortamda ülkesine dönen Beyatlı, Fransız ihtilali ile hızlanan, Osmanlı İmparatorluğu'nda büyük toprak kayıplarıyla sonuçlanan milliyetçilik hareketlerinin en hararetli zamanlarında Türkçülük ideolojisinin merkezi olan Türk Ocağı ile yakın bir ilişkiye girmiştir. Türklük, millet kavramlarına bir hayli kafa yormuştur. Ülkesine döndüğü zaman yakından tanıma fırsatı bulduğu Avrupa Kültürü ve Milliyetçiliğini Türk Kültürü ve Milliyetçiliği ile kıyaslamış, ırkçı olmayan bir Türkçülük anlayışı ekseninde milli, manevi değerlerine bağlı, Müslümanlığın milletin kurucu unsurlarından biri olarak formüle edildiği, coğrafi bir vatan kavrayışına ulaşmıştır.

İttihat ve Terakki Partisi'nin tek parti haline geldiği Bab-ı âli baskını sonrasında Osmanlı fikirlerin iflasıyla birlikte devletin yöneldiği Türkçü politikalara mesafeli bir tutum geliştiren Yahya Kemal, Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu coğrafyası esasında kurduğu büyük imparatorluğun Türklüğün ulaştığı en mükemmel medeniyet derecesi sayıp, Türk tarih anlayışını merkeze alarak, 1071 Malazgirt Meydan Muharebesiyle başlattığı Türkiye Türklüğü'nün devamlılığını, geçmişine sahip çıkan yeni bir hayat hamlesinin inşasında görmüştür. Bu bağlamda, Türklük ve

İslamiyet arasında kurulan bir sentez olarak Müslüman Türk kimliği temelinde bir millet olma şuuru yolunda çalışmaya yönelerek, pek çok şiir, makale yazmış; siyasete karşı duyduğu kuşkulu tavıra rağmen politik yazılarla bir mücadele ruhunun oluşması yolunda çaba sarf etmiştir. Türklerin, tarihsel süreç içinde vücuda getirdiği medeniyetin zenginliğini, İslam'ın Türklüğün var oluşunda oynadığı önemli rolü vurgulamış olan büyük şair İstanbul'la özdeşleştirdiği "Yüce ve Büyük Türk Milleti" kavrayışını şiirlerinde ve makalelerinde yaşatmış; Türk Milleti'nin tarihten o güne dek getirdiği medeniyetin büyüklüğü ve zenginliğine sahip çıkacak şuurlu bir milletin yeniden doğuşu olarak gördüğü milli mücadeleyi yazılarıyla sonuna kadar desteklemiştir.

Yahya Kemal Beyatlı, esas olarak siyasal bir ideolojinin doktrinerliği biçiminde karşımıza politik bir düşünür olarak çıkmaz. Siyasal düşünceleri, ilk gençlik yıllarından milli mücadele dönemine kadar belirli bir gelişim, değişim ve olgunlaşma seyri izlemiş olup, belirli bir siyasal kimliğe oturtulabilecek bir düşünür değildir. Ancak, düşün yaşamı boyunca geliştirdiği siyasal fikirlerinin, milliyetçi muhafazakâr bir çerçeve içine oturduğunu, özellikle de ölümünden sonra muhafazakâr bir figür haline geldiğini söyleyebiliriz.

Yahya Kemal Beyatlı'nın milletin tarihini, ırkın tarihinden ayıran coğrafi temellerle tanımladığı vatan kavrayışının taşıdığı anlam, düşünürü döneminin Turancı, Türkçü siyasal fikirlerinden ayırır. Müslümanlığı milli varlığının kurucu öğelerinde biri halinde bir iman ve inanç meselesi olarak, siyasal fikirlerinin merkezi haline getirmeyen maneviyatçı yönü ağır basan din anlayışını da İslamcılık fikriyatının dışına çıkarır.

Yahya Kemal'de asıl olan vatan ve millet anlayışı, Türk Tarihi'ni Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Türkiye'si ile birlikte süreklilik içinde bir Türklük davası olarak algılaması onun milliyetçilik düşünce ekseninin ana damarı haline getirmektedir. Yahya Kemal Beyatlı, gelenek ve din konusunda batı ile kurduğu rabıta ile değişimin kaçınılmaz olduğunun farkında olan yüksek bir tarih bilinci ile Türk Tarihi'ni belirli bir dönemde sabitlemez. Dünyada yaşanan siyasal gelişmelerin dikkatli bir izleyicisi olan Yahya Kemal 19.yy. sonlarında milliyetçilik ideolojisini, milli, manevi değerlerle tanımladığı bir Milli Türk Kimliği ekseninde Balkan Savaşları koşullarında yorumlayarak, Balkan Savaşları sonrasında Batılı bir Osmanlı aydını olarak geldiği vatani için gerçekçi bir milliyetçiliğin tasarımında önemli fikirsel katkılar yapmıştır. Geleneğin kültürel bir süreklilik olduğuna

işaret eden Beyatlı, saklamak, aynen muhafaza etmekten ziyade, özünü modern zamanlarda yeniden üretmek gerektiğine inanmıştır. Aynı zamanda geleneği Türk Milleti'nin yeni inkılâplar üretebilmesinin kaynağı olarak ele almıştır. Türkiye'de milliyetçilik ideolojisinin ayrımsal sürecinde ortaya çıkan Türkiye Milliyetçiliği'nin fikri müelliflerinin başında Yahya Kemal gelmektedir. Tarihe karşı geliştirdiği, sınırlı, somut ve reel bir değişim içinde süreklilik anlayışı, onu Selçuklu Osmanlı İmparatorluğu ile meydana gelmiş kültürel bileşimi esas almaya yönelmiştir. Cumhuriyet dönemi sonrasında Kemalist Milliyetçilik anlayışı ve devrimleri karşısında muhalif bir tarz açıkça benimsememiş olan Yahya Kemal, Kurtuluş Savaşı öncesindeki politik tavrını yani siyasete aktif olarak katılmaktan ziyade kendi kişisel konumunu belirginleştiren birleştirici ve yapıcı rolünü sürdürmüştür. Milli Mücadeleyi bir ulusal kurtuluş savaşımı olarak kalemiyle destekleyen şair, sağ siyasal ideolojilerinin söylemlerinin kuruluşunda belirginleşen vatan ve millet anlayışını yerleşmesine önemli katkılar yapmıştır. Cumhuriyet'in kurumsallaşma sürecinde zaman zaman dile getirdiği eleştiriler, muhafazakârlığın gelişim seyrinde pek çok düşünürü ilham kaynağı olmuştur.

Yahya Kemal'in cumhuriyetin kurucu kadrolarının esas aldığı ulus-devlet projesi ekseninde ilerlemeyi kopuşla mümkün kılan modernist yaklaşımlarına alternatif olarak, devamlılığa, mazinin kıymetine vurgusuyla gelenekçi modernleşme söyleminin hâkim kodu olan değişme, yenileşme anlayışı, hala önemini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Ayda, Adile, *Yahya Kemal Beyatlı'nın Fikir ve Şiir Dünyası*, Hisar Ankara, 1979.

Başer, Sait, *Yahya Kemal'in Türk Müslümanlığı*, Seyran yay. İstanbul, 1998.

Belge, Murat, "Muhafazakârlık Üzerine", *Türkiye'de Siyasal Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yay, İstanbul, 2003.

Beyatlı, Yahya Kemal, *Edebiyata Dair*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1984.

Çiğdem, Ahmet, "Muhafazakârlık Üzerine", *Toplum ve Bilim: Türk Muhafazakârlığı*, Sayı:74, Birikim Yay, İstanbul, 1997.

Helvacı, Ahmet, "Türk Siyasetinde Özensiz Kullanılan Bir Kavram: Türk Muhafazakârlığı" *Düşünen Siyaset: Sağ Siyaset*, Yıl:1, Say:9, Esin Sanat ve Felsefe Yay, İstanbul, 1999.

Hisar, Abdülhak Şinasi, *Yahya Kemal'e Veda*, Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1959.

İrem, C. Nazım, "Kemalist Modernizm ve Türk Gelenekçi Muhafazakârlığının Kökenleri" *Toplum ve Bilim*, 74, 1997.

Kemal, Yahya, *Çocukluğum Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım*, İstanbul Fetih Cemiyeti yay. , İstanbul, 1999.

Kocakaplan, İsa, *Gök Kubbemizin Şairi Yahya Kemal*, Damla Yay. , İstanbul, 1998.

Ögün, Seyfi Süleyman, "Türk Muhafazakârlığının Kültürel Ve Politik Kökenleri", *Türkiye'de Siyasal Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yay, İstanbul,2003.

Özipek, Bekir Berat, "Muhafazakârlık, Devrim ve Türkiye", *Türkiye'de Siyasal Düşünce: Muhafazakârlık*, İletişim Yay, İstanbul, 2003.

Uysal, Sermet Sami, *Her Yönüyle Yahya Kemal*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2004.

Ünver, Süheyl, *Yahya Kemal'in Dünyası*, Tercüman Tarih ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1980.

Yetiş, Kazım, *Yahya Kemal İçin Yazılanlar Cilt I, II*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1998.